

Список використаної літератури:

1. Оборотов Ю. М. Аспекти розгортання методології юриспруденції / Ю. М. Оборотов. // Право України. — 2014. — № 1. — С. 34.
2. Серебро М.В. Цінності в юридичній аксіології / М.В. Серебро // Актуальні проблеми держави і права. — 2015. — № 75. — С. 76–83.
3. Степин В. С. Наука и философия / В. С. Степин. // Вопросы философии. — 2010. — № 8. — С. 58–75.

Тищенко Юлія Валеріївна

Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук

ПРАВОВА ДУМКА В ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВИХ МІФІВ

Правова міфотворчість, яка здійснюється у сучасній юриспруденції, є проблемою не лише юридичної науки, але й правової думки. Міфи правової думки наділені специфічною загальною спрямованістю, змістом, а й за функціями. Міфи юридичної науки є сенс вважати супутніми елементами правового мислення, від яких наука повинна позбавлятися, позаяк вони несуть у собі нерациональність. Для міфів правової думки характерна інша функціональна спрямованість.

Поняття правової думки є ширшим за своїм змістом і охоплює не тільки наукове, а й повсякденну, індивідуальну і суспільну правосвідомість. Міфи правової думки не є свідченням кризи науки, оскільки їх функція полягає не у виявленні закономірностей та поясненні правової реальності, а у визначенні та подальшій апологізації стратегічних напрямів розвитку держави та права. Міфотворча функція правової думки полягає у створенні та впровадженні у суспільну правосвідомість певної правової ідеології, зокрема, уявлень про належний розвиток правової системи. Інакше кажучи, функцією правової думки є формування та інституціоналізація правового міфу. При цьому не обов'язково, щоб інституціоналізувалася істина, це може бути і хибне твердження, і взагалі положення, яке не підлягає верифікації. Критерієм у такому разі виступає соціальна доцільність формування тієї чи іншої правової та/або державної ідеї.

Міфологізація правосвідомості нації, що формується, є супутником змін, які відбуваються сьогодні в Україні. У зв'язку з цим доцільно звернутися до міфу, положення якого пограничне: він є одночасно і міфом юридичної науки, і міфом масової правосвідомості.

мості. Ідеться про міф про витоки українського конституціоналізму. Багато вчених-істориків і юристів першою в світі конституцією вважають так звану Конституцію Пилипа Орлика [2, с. 4; 4, с. 224], хоча більшість дослідників відносять цей документ до пам'яток політико-правової думки [1; 3]. Але в масовій правосвідомості утвердилася перша думка, оскільки вона дозволяє відчувати причетність і до великого минулого, відмінного від історії імперій, до складу яких входила Україна, легітимізує європейський вибір України і дозволяє емоційно зв'язати сучасних українців з козакою епохою.

Міф козацтва є похідним від фундаментального міфу про волелюбність як визначальну характеристику українського народу. У сакральному просторі ідеального, яким є державний гімн, свобода постає як цінність вищого порядку — вище людського життя.

Свободолюбству як правовому міфу українства довгий час протиставлявся міф євразійства, що переживає відродження в умовах зміни геополітичної обстановки в Східній Європі і світі загалом.

Найбільш поширеним і найбільш суперечливим є міф демократії. Демократія багатоліка: цей термін охоплює ідею, практику її реалізації, тип державного режиму, принцип механізму держави і принцип права.

Нормативне поняття демократії має як сильну, так і слабку сторону. Його сила як міфу полягає в привабливості цінностей, які містяться в цьому понятті, здатності спонукати багатьох людей до практичних дій для досягнення демократичного ідеалу. Слабкість же такого визначення демократії — у відриві від дійсності, її ідеалізації. Реальна демократія ніде і ніколи не була владою народу, яка означала б недержавне, суспільне самоврядування. З моменту виникнення цього поняття демократія пов'язана з державою, а, отже, і з примусом, і в кращому випадку є владою більшості над меншинами, а найчастіше формою правління добре організованої привілейованої меншини, більшою чи меншою мірою підконтрольної народу. Реальна демократія багато в чому далека і від демократичних цінностей: свободи, рівності, справедливості та ін.

Значення і сенс демократії, перетворення демократизму в принцип права, звеличування демократії як найкращого і бездоганного режиму в державі, а також його реалізація у сучасному суспільстві є міфологізованими. Правова думка, нерідко разом з юридичною наукою можуть продукувати і підтримувати правові міфи. На противагу науці, для правової думки міфотворчість є нормальним станом і може бути продуктивним для розвитку суспільства. Так, ідеї правової держави, верховенства Конституції, демократії, самоорганізації населення,

що набули форми міфу, здатні інтегрувати суспільство і націлювати його на досягнення політико-правових ідеалів.

Проблематика формування правових міфів, їх трансформації в політичні та інші міфи пов'язана, передовсім, з тим, що правовий міф спрямовує мислення на певні ідеали і категорії, утворює певну сакралізовану форму суспільного життя. У зв'язку з цим функціональне призначення правової міфотворчості полягає не в тому, щоб приховати або деформувати у свідомості людей ті чи інші аспекти правової реальності, а в тому, щоб сприяти формуванню того образу бажаного права, який більшою мірою відповідає інтересам розвитку держави та правової системи. Йдеться про те, що кожна міфологема різновіддалена від правової реальності: те, що для одного суспільства може бути правовим міфом, для іншого є реальністю.

Правовий міф тільки в тому випадку буде «працюючим», коли він відповідає уявленням суспільства про бажане право і бажану державу. Правовий міф завжди виконує певне «соціальне замовлення», а правова міфотворчість є функцією цього феномена: створені міфологеми можуть мати як прогресивний (права людини, демократія, верховенство права), так і регресивний характер (наприклад, відмова від прав людини на користь колективізму, легітимація обмеження свобод тощо).

Актуалізація міфотворчості, таким чином, завжди пов'язана з переломними моментами життя суспільства та становлення його національної самосвідомості. У цьому сенсі формування таких міфологем може стати основою для подальшої інституціоналізації громадянського суспільства в Україні.

Міфологеми юриспруденції, поєднуючи міфологеми юридичної науки та міфологеми правової думки є результатом міфотворчості, функціональне призначення якої полягає у творенні символічних форм, буття яких не обмежується позитивним правом чи правосвідомістю, але й знаходять вираження в актах правової поведінки, колективній вірі в ту чи іншу особливу рису народу, правовій ментальності та правовій культурі. Без правової міфологізації унеможлиблюється становлення національної самосвідомості, ідейного оформлення правової культури, правового самовизначення народу та його наближення до тих міфічних конструктів, які утворюють стратегію правового розвитку.

Список використаної літератури:

1. Кресін О. В. Політико-правова спадщина української політичної еміграції першої половини XVIII століття : моногр. / О. В. Кресін. — К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. — 468 с.

2. Козюбра М. І. Ніде немає взірцевої конституції / М. І. Козюбра // Закон і бізнес. — 2008. — 19-25 квіт. (№ 16). — С. 4.
3. Салтовський О. І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку XX сторіччя) / О. І. Салтовський. — К. : ПАРАПАН, 2002. — 396 с.
4. Смолій В. А. Українська державна ідея XVII-XVIII століть: проблеми формування, еволюції, реалізації / В. А. Смолій, В. С. Степанков. — К. : Альтернативи, 1997. — 367 с.

Бальжик Ірена Анатоліївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук, доцент

ДУХОВНІСТЬ У ПРАВІ

Духовне в праві не менш реально, ніж духовне в релігії і моралі, воно присутнє в естетичних, філософських та інших громадських формах. Духовне в праві відображає історично визначений правовий лад, правопорядок конкретного типу суспільства і способу життя соціальних суб'єктів. У правовому ладі в тій чи іншій пропорції поєднуються системність і хаотичність, неорганізованість, порядок і безладдя.

Духовність за самою своєю суттю протистоїть хаосу: вона спрямована на його перетворення в впорядковану систему за допомогою норм, правил, цінностей і оцінок, організації здійснення дій, комунікацій, соціально-культурних інститутів, структур і т. п. [1, с. 40-46].

Традиційно поняття духовності зв'язується виключно з релігійним світоглядом; християни тлумачать дане поняття як виконання конкретних євангельських заповідей, сходження до богоподібності. Коли ж говорять про моральну сферу життєдіяльності суспільства, то поняття «духовність» замінюють на «моральність»; в правовій же еквівалентним стає «законність», «правопорядок», «високий рівень правосвідомості, правової культури» [2].

У психології під «духовністю» прийнято розуміти вищий рівень розвитку і саморегуляції зрілої особистості, на якому основними мотиваційно-смысловими регуляторами її життєдіяльності стають вищі людські цінності [3].

Таким чином, «духовність» слід розглядати не тільки в контексті відносин «людина-Бог», а й як категорію морально-етичну.

Духовність виступає як найбільш послідовне і цілеспрямоване вираз гуманістичної природи людини і суспільства, як найважливіший фактор соціального прогресу.